

УДК 339.138

Тетяна Борисова

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ НЕКОМЕРЦІЙНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ
СФЕРИ БЛАГОДІЙНИХ ІНСТИТУТІВ І РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА**

Tetiana Borysova

**CURRENT CHALLENGES FOR NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN THE FIELDS
OF PHILANTHROPIC INTERMEDIARIES AND VOLUNTARISM PROMOTION**

Загальна декларація волонтерів, прийнята в Парижі у 1990 році на 11-му Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів, проголосила волонтерство рухом, що втілює солідарність між людьми і народами. Таким чином, саме волонтерство та благодійництво як прояв людиноцентризму в дії формує і формується під впливом соціально-культурного клімату країни.

З метою виявлення специфіки вітчизняного маркетингового середовища ми проаналізували основні виклики некомерційним організаціям сфери благодійництва та волонтерства в координатах світ – Україна. Аналіз наукових джерел виявив, що на початку ХХІ століття некомерційний сектор благодійних інститутів і розвитку волонтерства розвинених країн світу зіткнувся із низкою викликів, серед яких фінансовий, соціально-демографічний і культурний, технологічний і ринковий.

Світовими викликами розвитку волонтерства є такі: паритетна основа побудови відносин громадських організацій із державою, пріоритетність волонтерської праці для успішного виконання соціально значущих програм, інтеграція зусиль волонтерів різних суспільних організацій, самофінансування діяльності громадських організацій у галузі соціального обслуговування населення за наявності державної підтримки, створення національних ресурсних центрів для громадських організацій. Стосовно національних особливостей, то емпіричне дослідження свідчить, що майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства і демонструє такий соціально-культурний портрет українського волонтерства:

- 9% українців почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямком діяльності волонтерів в 2014 році стала допомога українській армії та пораненим - цим займалися 70% волонтерів;
- найбільша група волонтерів – ті, які займаються волонтерством 1-2 рази на місяць. Більшість волонтерів вказали, що займаються волонтерством самостійно, та не зазначили участь у конкретних волонтерських проектах;
- більше половини волонтерів мають вищу освіту, 43% волонтерів належать до середнього класу, серед всієї вибірки таких 35%;
- у 2014 році найбільше охоче українці жертвували на допомогу українській армії, пораненим та хворим дітям;
- у 2014 році кількість українців, які жертвують кошти, збільшилась – 63% робили пожертви, тоді як до 2014 року жертвували кошти 49% українців;
- в 2014 році сума пожертв була більшою, аніж в інші роки. 43% тих, хто коли-небудь жертвував кошти, робили це напряду, третина не пам'ятає назви благодійної організації, через яку вони зробили внесок.

Таким чином, соціально-культурний виклик створив низку можливостей для НКО досліджуваної сфери через посилення лояльності громадян, зростання їхньої

активності та рівня довіри (серед усіх суспільних і владних інститутів громадяни України найбільше довіряють саме волонтерам).

Стосовно фінансового виклику, то кризові явища в світовій економіці спричинили різке зменшення обсягів добровільних внесків та частки волонтерів серед населення. До 2011 р. світовим трендом було зниження відсотка громадян, що займаються волонтерською роботою, - він зменшився за п'ять років з 21,4% (у 2007 р.) до 18,4% (у 2011 р.). В 2013 р. середня частка тих, хто займається волонтером і допомагає незнайомим потребуючим людям, в порівнянні з попереднім роком в світі розросла (21% людей займались волонтерством, 48,1% - допомагав потребуючим), але при цьому знизилася частка тих, хто робив грошові пожертвування (до 27,7%). Такі зміни мають свої демографічні особливості: жінки роблять більше грошових пожертвувань, а чоловіки частіше займаються волонтерською роботою і надають допомогу потребуючим. Представники вікової групи 30-49 років найактивніше приймали участі у волонтерській роботі та допомозі незнайомим потребуючим людям, представники вікової групи «50+» найактивніше робили грошові пожертви. Варто зауважити, що активність населення певної країни у волонтерстві не кореспондує з рівнем розвитку країни. Стосовно рівня залучення українського населення до волонтерства та благодійності, то в Світовому рейтингу благодійності наша країна посідає 103 місце із 135 країн. В Україні грошові благодійні внески здійснювали 9%, приймали участь у волонтерстві 26%, допомагали потребуючим - 35% частки населення. Таким чином, за показниками благодійних грошових внесків Україна зайняла 123 місце з 135, за показником участі у волонтерстві – 43 місце, за показником допомоги потребуючим – 118 місце.

Аналіз теоретичних та емпіричних досліджень вітчизняних науковців та представників некомерційної сфери дозволив виокремити такі особливості розвитку благодійних інституцій України, які кореспондують із фінансовим викликом: збільшенням кількості благодійних інституцій, проте не всі зареєстровані благодійні інституції є активно діючими; зростання об'ємів коштів, спрямованих на добродійність, і збільшенні видатків бенефіціарам; недержавні постачальники суспільно значущих послуг практично не залучаються до реалізації державних (муніципальних) замовлень; тенденція до об'єднання БО у співтовариства.

У контексті вищезазначеного зробимо акцент на тому, що в розвинутих країнах фінансовий виклик помітно пом'якшує держава, підтримуючи розвиток благодійництва та меценатства. Так, у Бельгії та Великій Британії передбачене стимулювання спонсорства шляхом вилучення суми, витраченої на рекламу та маркетингові операції, з обсягів, що обкладаються податком. В Австрії та Франції спонсорство трактується як маркетингові витрати компанії на рекламу, що не оподатковуються. У США розмір благодійних пільг складає до 10 % доходу компанії; з пожертв у грошовій формі можна отримати податкове вирахування в межах 50 % річного доходу, з пожертв не в грошовій формі – 20-30 %. В Угорщині дозволено відрахування на меценатство 70 % прибутку підприємств і компаній, Німеччині – 33,2 %. В Україні підтримка благодійності здійснюється у напрямку правового регулювання розвитку благодійності та меценатства, створення сприятливих умов для утворення і діяльності благодійних організацій за допомогою адміністративних заходів, спрямованих на покращення ситуації у цій сфері. Таким чином, перманентне зміщення відповідальності із державних органів на представників приватного некомерційного сектору змушує останніх шукати та впроваджувати нові методи організаційного розвитку. Фінансовий виклик благодійним інституціям змусив їх надавати перевагу цільовому фінансуванню проектів некомерційних організацій через видачу грантів.

Зазначені виклики актуалізують необхідність маркетизації некомерційної сфери благодійництва і волонтерства та її переформатування відповідно до нових умов, проблем та можливостей.